

Θεσσαλονίκη: Διατηρητέα μνημεία της φύσης τέσσερα υπεραιώνobia πλατάνια

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Οικολογία & Κλιματική Κρίση, Αρχιτεκτονική & Περιβάλλον
(χλωρίδα-πανίδα)

Μέτρα για την προστασία των τεσσάρων υπεραιώνobιων πλατάνων της Θεσσαλονίκης, οι ηλικίες των οποίων αθροιζόμενες, υπερβαίνουν τους 15 αιώνες!

Στην ανακήρυξη σε διατηρητέα μνημεία της φύσης για τέσσερα υπεραιώνόβια πλατάνια τα οποία βρίσκονται στον οικιστικό ιστό της ανατολικής (εντός των τειχών) Θεσσαλονίκης, πρόκειται να προχωρήσει ο δήμος, έπειτα από σχετική απόφαση η οποία πρόκειται να ληφθεί στην αυριανή συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου. Πρόκειται για τα τέσσερα πλατάνια τα οποία βρίσκονται στην περιοχή των Κάστρων, μπροστά από την κεντρική πορτάρα, στην πλατεία Ναυαρίνου, στην οδό Αποστόλου Παύλου στην είσοδο του τουρκικού προξενείου και στην πλατεία Τσιρογιάννη, στην περιοχή του Λευκού Πύργου.

Ο στόχος αυτής της πρωτοβουλίας του δήμου είναι, μέσα από την εφαρμογή της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τα παραπάνω μνημεία της ελληνικής φύσης να προστατεύονται αποτελεσματικά, αλλά ταυτόχρονα να καθορισθεί ένα σύγχρονο πλαίσιο διαχείρισης και καλύτερης ανάδειξης τους, αφού πρόκειται για ήδη γνωστά τοπόσημα της Θεσσαλονίκης.

Προς την επίτευξη αυτού του σκοπού εκπονήθηκε μελέτη καθώς και ειδική έκθεση για την κήρυξη των αιωνόβιων πλατάνων ως «Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης» από ομάδα Δασολόγων- Περιβαλλοντολόγων και ειδικών επιστημόνων, του Ινστιτούτου Δασικών Ερευνών της Γενικής Διεύθυνσης Αγροτικής Έρευνας του

Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού - Δήμητρα, του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ, της Εφορείας Αρχαιοτήτων πόλης Θεσσαλονίκης και του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Ο πλάτανος στα Κάστρα

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην μελέτη ο συγκεκριμένος πλάτανος βρίσκεται στα αλλοτινά δυτικά σύνορα της τουρκικής συνοικίας İki Şerife με την ελληνική συνοικία της Μονής Βλατάδων. Σε μερικούς μάλιστα δρόμους των συνοικιών αυτών, τον 16ο αιώνα, κατοικούσαν μαζί Τούρκοι και Χριστιανοί. Κεντρικός δρόμος της συνοικίας ήταν η σημερινή οδός Ακροπόλεως όπου βρίσκεται και το δέντρο. Στο σημείο αυτό, κατοικούσαν κυρίως αθίγγανοι και ήταν αρχικά ένας ανοιχτός χώρος. Υπήρξε, επίσης, δημόσια κρήνη η οποία τροφοδοτούταν από το γειτονικό υδραγωγείο της Μονής Βλατάδων και απεικονίζεται σε πληθώρα παλιών φωτογραφιών. Η ζωτικότητα μάλιστα του δέντρου φαίνεται να μειώνεται σταδιακά με την εξαφάνιση της κρήνης η οποία κατεδαφίστηκε στο μεσοπόλεμο, γύρω στο 1940 όταν έγινε η διεύρυνση και επίστρωση της οδού Ακροπόλεως με κυβόλιθους, καθώς και η διάνοιξη της «Πορτάρας» για να διευκολύνει την κυκλοφορία προς το εσωτερικό της Ακρόπολης. Η κατοικία δίπλα από το δέντρο κατεδαφίστηκε επίσης, και στη θέση της υπήρξε κάποτε η ταβέρνα «Πλάτανος», αργότερα ένα βιβλιοπωλείο και τα τελευταία χρόνια το μπαρ «Ληθνή».

Η ανάπτυξη του πλατάνου φαίνεται να ευνοήθηκε από την ύπαρξη τόσο των κοντινών εγκαταστάσεων ύδρευσης, όσο και από το φυσικό «χείμαρο της Ροτόντας», ο οποίος αποτελούσε προϊόν δύο μικρότερων χειμάρρων, ένας εκ των οποίων ξεκινούσε από την περιοχή. Ο συγκεκριμένος πλάτανος φαίνεται να είναι

από τα γηραιότερα δένδρα της πόλης, καθώς υπάρχει φωτογραφικό υλικό που το τοποθετεί περί το 1900 να βρίσκεται ήδη στην ωριμότητά του.

Σήμερα, η στηθαία του διάμετρος είναι 122 εκ. και το ύψος του 12 μ. Το μεγαλύτερο μέρος του κορμού του έχει νεκρωθεί, όμως διατηρεί έναν ζωντανό ιστό που το καθιστά πολύτιμο για την οικολογία της περιοχής. Ο κορμός του στηρίζεται μέσω μίας κολώνας από οπλισμένο σκυρόδεμα, που σύμφωνα με μαρτυρίες κατοίκων της περιοχής κατασκευάστηκε από τον δήμο Θεσσαλονίκης περίπου πριν 30 έτη με σκοπό την προστασία του.

Ο πλάτανος στο τουρκικό προξενείο

Πρόκειται για το δέντρο το οποίο βρίσκεται μπροστά ακριβώς από το κτίριο στο οποίο στεγάζεται το τουρκικό προξενείο, μια περιοχή της πόλης που ήταν «Τουρκομαχαλάς», όπου ζούσαν κυρίως τούρκοι επί πολλές δεκαετίες. Το σημείο (συμβολή Αποστόλου Παύλου και Αγίου Δημητρίου) βρισκόταν μάλιστα στα σύνορα τριών συνοικιών: της Koca Kasim Pasa, της Porta Kari και της Ahmed Subasi. Από τις αρχές του 19ου αιώνα η Ahmed Subasi αποτελούσε την μεγαλύτερη μουσουλμανική συνοικία. Από το σημείο αυτό, ακόμα, φαίνεται να διερχόταν ο ίδιος χείμαρρος (της Ροτόντας) που ξεκινούσε από την περιοχή που βρίσκεται ο πλάτανος στα Κάστρα.

Η περιοχή αναδιαμορφώθηκε πρόσφατα, παρ' όλα αυτά το ριζικό σύστημα του δέντρου φαίνεται να έχει επιβαρυνθεί ιδιαίτερα τόσο από τα παλαιότερα όσο και από τα σύγχρονα έργα οδοποιίας. Στο παρελθόν το πλατάνι αυτό έχει υποστεί επίσης πολλαπλές πληγώσεις από διερχόμενα οχήματα μεγάλου ύψους καθώς η οδός Αποστόλου Παύλου δεν διέθετε προειδοποιητική σήμανση. Το ύψος του σήμερα είναι 21 μ. και η στηθιαία του διάμετρος 117 εκ.

Ο πλατάνος απέναντι από τον Λευκό Πύργο

Το συγκεκριμένο δέντρο αποτελεί το μεγαλύτερο σε μέγεθος από τα τέσσερα πλατάνια με ύψος 26,4 μ. και στηθιαία διάμετρο 140 εκ. Υπολογίζεται ότι στο σημείο αυτό βρίσκονταν οι εκβολές του χειμάρρου της Ροτόντας. Είναι στην περιοχή απέναντι από τον Λευκό Πύργο όπου κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας υπήρχε η ελληνική συνοικία Νέας Παναγίας. Στην περιοχή αυτή ήταν χτισμένες 29 αποθήκες, οι οποίες όμως αργότερα αντικαταστάθηκαν από τη πλατεία Τσιρογιάννη, ευτυχώς χωρίς την ταυτόχρονη απομάκρυνση του πλατάνου. Λέγεται ακόμα πως κάτω από το φύλλωμά του συγκεντρώθηκε ο ένοπλος πυρήνας του κινήματος της Εθνικής Άμυνας τον Αύγουστο του 1916, αποτρέποντας την παράδοση της Θεσσαλονίκης στους Σέρβους.

Παρά την μεγάλη ηλικία του και τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζει εντός του αστικού περιβάλλοντος, το εσωτερικό του κορμού βρέθηκε να φέρει μικρό ποσοστό προχωρημένης σήψης σε σχέση με τα υπόλοιπα δέντρα. Ασφαλή συμπεράσματα για την κατάσταση των ριζών του δεν μπορούν να εξαχθούν με τα διαθέσιμα δεδομένα, παρ' όλα αυτά, η αναδιαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου με έργα οδοποιίας, εξωραϊστικά κ.λπ. πιθανόν έχει προκαλέσει απώλεια στηρικτικών ριζών σε κάποιο βαθμό. Ακόμα η συνεχής διέλευση οχημάτων επιβαρύνει το έδαφος με υπολείμματα από φθαρμένα ελαστικά και η έλλειψη δενδροδόχου ή οπών περιφερειακά, δυσχεραίνει τον αερισμό του.

Ο πλατάνος στην πλατεία Ναυαρίνου

Στην πλατεία Ναυαρίνου, δίπλα στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου του Γαλεριανού συγκροτήματος, βρίσκεται ένα πλατάνι που έστεκε την εποχή της

τουρκοκρατίας δίπλα στη δημόσια κρήνη Būyūk Çeşme, δηλαδή μεγάλη βρύση. Η βρύση αυτή επίσης αντλούσε νερό από την Μονή Βλατάδων, όπως και η βρύση της περιοχής του πλατάνου στα Κάστρα. Ο πλάτανος αποτελούσε το κέντρο της συνοικίας Akce Mescid (Λευκό Τέμενος), και ήταν ένας τόπος λατρείας και συνάντησης των μεσοαστικών στρωμάτων. Η συνοικία αυτή ήταν πολυπληθής και η μόνη τουρκική κοντά στη θάλασσα, καθώς οι υπόλοιπες ήταν συγκεντρωμένες πάνω από την οδό Εγνατία.

Από το 1950 μέχρι και το 2014 οπότε και ολοκληρώθηκε η αποκατάσταση των αρχαιολογικών ευρημάτων το πλατάνι κατάφερε να επιβιώσει των ανασκαφών. Μάλιστα αναφέρεται ότι στο σημείο αυτό υπήρχαν και άλλοι πλάτανοι που όμως πιθανόν απομακρύνθηκαν λόγω των εργασιών. Ο πλάτανος αυτός επίσης επέζησε της «Μεγάλης Πυρκαγιάς» του 1917, η οποία έφτασε ακριβώς μέχρι την τοποθεσία αυτή, σύμφωνα με φωτογραφικό ντοκουμέντο του ίδιου έτους και σχετικούς χάρτες.

Το πλατάνι σήμερα έχει στηθαία διάμετρο 124 εκ. και ύψος 24 μ. Παρ' όλες τις αντιξοότητες κατά τη διάρκεια της μακράς ζωής του, κατάφερε να φθάσει σε αυτές τις σημαντικές διαστάσεις, εντός ενός πυκνά δομημένου αστικού ιστού στο κέντρο της πόλης. Η πλατεία Ναυαρίνου τα τελευταία χρόνια αποτελεί ένα πάρκο-πλατεία που προσφέρει στο δέντρο αρκετό χώρο για να αναπτυχθεί όμως τα

αλληπάλληλα έργα έχουν προκαλέσει σημαντικές αλλαγές στο έδαφος και πιθανώς έχουν επηρεάσει το ριζικό του σύστημα.

Οι ηλικίες των δέντρων και η επικινδυνότητά τους

Σύμφωνα με τους μελετητές οι ηλικίες των τεσσάρων δέντρων, αθροισζόμενες, υπερβαίνουν τους 15 αιώνες! Μεγαλύτερης ηλικίας είναι ο πλάτανος στα Κάστρα η ηλικία του οποίου προσδιορίζεται στα 828 έτη και ακολουθούν ο πλάτανος της πλατείας Ναυαρίνου που εκτιμάται στα 310 έτη, της πλατείας Τσιρογιάννη στα 235 έτη και του τούρκικου προξενείου στα 205 έτη.

Οι μελετητές αξιολόγησαν και το βαθμό επικινδυνότητας των τεσσάρων δέντρων, μέσω τετραβάθμιας κλίμακας (1.Χαμηλή, 2.Μέτρια, 3.Υψηλή, 4.Ακραία). Σύμφωνα με τη μελέτη, για τον πλάτανο στα Κάστρα ο κορμός του αξιολογήθηκε να είναι ακραίας επικινδυνότητας, το ριζικό σύστημα αξιολογήθηκε ως υψηλής επικινδυνότητας και τα κλαδιά του αξιολογήθηκαν ως χαμηλής επικινδυνότητας.

Για τον πλάτανο στο τουρκικό προξενείο ο κορμός του αξιολογήθηκε να είναι υψηλής επικινδυνότητας, όπως και το ριζικό του σύστημα, σε αντίθεση με τα κλαδιά του που αξιολογήθηκαν ως χαμηλής επικινδυνότητας.

Ως μέτριας επικινδυνότητας, όσον αφορά τον κορμό, αλλά και τα κλαδιά του αξιολογήθηκε ο πλάτανος στην πλατεία Τσιρογιάννη, σε αντίθεση με αυτόν της πλατείας Ναυαρίνου ο οποίος θεωρείται υψηλής επικινδυνότητας.

Με βάση όλα τα ανωτέρω, σε συνδυασμό και με το διαθέσιμο παλαιότερο φωτογραφικό υλικό επιβεβαιώνεται, σύμφωνα με τους μελετητές, ότι τα τέσσερα πλατάνια διαθέτουν όλα εκείνα τα απαραίτητα χαρακτηριστικά προκειμένου να ανακηρυχθούν σε “Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης”. Λόγω της σπουδαιότητάς τους, αλλά και του βαθμού επικινδυνότητας που παρουσιάζουν, οι μελετητές προτείνουν την άμεση λήψη μέτρων για την προστασία καθώς και την ανάδειξή τους. Σε αυτά περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων προστατευτικές κατασκευές για τη στήριξη του κορμού αλλά και των κλαδιών του, τοποθέτηση ειδικού φωτισμού καθώς και πινακίδων ερμηνείας στις οποίες να αναγράφονται πληροφορίες λαογραφικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος κ.ο.κ.

Πηγή: voria.gr